

ادبیات و رمان از نگاه سیدمرتضی آوینی

مفهومی به نام رمان انقلاب

مرتضی آوینی پیش از هر عنوان دیگری یک متفکر در حوزه فرهنگ و رسانه بود. نظرات آوینی پیرامون موضوعات مختلفی چون تئاتر، سینما، تلویزیون،

لادن عظیمی	متنقد ادبی
------------	------------

شعر و ادبیات در روزگاری که روشنفکران از لبه بوم ملی گرای افراطی به پایین می افتادند؛ نظراتی منحصر به خود اوست. در واقع جسارت آوینی در بیان نظراتش او را به طور کامل از هر متفکری متمایز می کند و همین موجب می شود که شبیه هیچ کس نباشد. آوینی اگر چه بیش از هر موضوع دیگری به رسانه مشغول بود اما در آثارش از شعر و ادبیات نیز غافل نشده است. این پرداختن به ادبیات در آثار آوینی گاه به طور ویژه است چنان که در مقالاتی چون شعر جنون و غزال غزل می بینیم و گاه از دل مقالاتی پیرامون موضوعات دیگر بر می آید.

بر این باور است که صرف استفاده از قالب های ادبی بامحوریت انقلاب کافی نیست و دست یافتن به «جوهر» رمان است که اهمیت دارد. به بیان خود او: «انقلاب امری خلاف آمد عادت است، یعنی عادت نه قادر به آفرینش انقلاب است و نه قادر به حفاظت از انقلابی که روی می نماید... و نه آن که می تواند انگیزه های انقلاب را بخشکاند... هر چند خود انقلاب اسلامی بعد از هدم عادات گذشته عادات و ملکات تازه ای را به همراه بیاورد اما با تزیین این عادات در قالب ظاهری رمان و داستان سرایی با تقلید از فرم رمان، ادبیات داستانی متناسب و هم شأن انقلاب به وجود نخواهد آمد... بدون تردید تا جوهر رمان مسخر ما نشود فرم و قالب آن نیز به چنگ ما نخواهد آمد.»

از آن سال ها و صحبت های مرتضی آوینی نزدیک به سه دهه می گذرد. در یک دهه اخیر شاهد نشر رمان های بسیاری در حوزه انقلاب اسلامی هستیم و این اتفاقی است که در سال های اخیر به طور جدی در حوزه رمان فارسی رخ داده است. رمان هایی که با توجه به موضوعات و قصه های محوری آنها به رمان انقلاب در میان اهالی کتاب شناخته می شوند و حتی می توان ادبیات دفاع مقدس را نیز در ذیل عنوان کلی ادبیات انقلاب جای داد. اما حالا که در آستانه سی سال شهادت سیدمرتضی آوینی قرار داریم، خوب است از خود پرسیم که رمان انقلاب اسلامی چقدر به این معیار اصلی رمان، یعنی شناخت جهان اطراف خود نزدیک است؟ چند درصد از آثار منتشر شده در این حوزه در قامت تمام و کمال یک رمان به واکاوی جهان پیرامون خود پرداخته اند؟

آثاری که تحت عنوان رمان انقلاب اسلامی و دفاع مقدس منتشر می شوند، چقدر به ظاهر قالب رمان و معیارهای ظاهری فرم حتی پایبند هستند که بتوانیم در باب کشف جوهر رمان در این آثار صحبت کنیم؟ به نظر می رسد این روزها، در آستانه ۳۰ سالگی شهادت آقامرتضی لازم باشد که دو کتاب رستاخیز جان و فردایی دیگر، از نوسط اهالی فرهنگ مطالعه شود، چرا که به نظر می رسد لازم باشد که کیفیت بیش از کمیت در حوزه رمان پایداری و انقلاب مورد توجه قرار گیرد و دست اندرکاران رمان انقلاب علاوه بر چستی آنچه گفته می شود به چگونگی بیان گفتنی هاینز توجه کنند. بلکه کمی، فقط کمی به جوهر رمان که خاستگاه آن ممالک غربی است نزدیک تر شویم. خوب است در این ایام کتاب های آقامرتضی را به اهالی فرهنگ و رسانه عیدی دهیم که خوانش دوباره بسیاری از آرای ایشان ضروری به نظر می رسد.

آوینی در سه مقاله اول کتاب

رستاخیز جان

به طور ویژه

از ادبیات و

وظیفه ای که به

دوش ادبیات

است سخن

می گوید. او

به هیچ روی

هنر برای هنر را

نمی پذیرد

این سؤال که آزادی را باید به صاحبان قلم نسبت داد یا به قلم؟ وارد مباحث فلسفی شده و از دل آن به ادبیات و رمان نقب می زند. او در این مقاله بعد از صحبت پیرامون سیطره ابزار بر انسان از آثار آلدوس هاکسلی، نویسنده بریتانیایی یاد می کند. نویسنده ای که عمده آثارش پیرامون مفهوم دیستوپیا همان یادآرمان شهر می گردد. در حقیقت او از رمان و نمایشنامه ای یاد می کند که مفاهیمی فلسفی و اجتماعی را در دل خود گنجانده اند و از ادبیات پلی زده اند به سوی مصائب انسان مدرن معاصر. این رمان و این ادبیات، ادبیات مورد توجه مرتضی آوینی است. رمانی که حرف حساب برای زدن دارد. رمانی که اگر نمی تواند دردی را از بشریت دوا کند، لاف را در را فریاد می زند و خبر از وجودش می دهد.

اما آوینی علاوه بر سخن از ادبیات متعهدانه و تبیین آزادی قلم که می توان آنها را جزو صفات اولیه ادبیات دانست، در سخن از ادبیات، هم از شعر سخن می گوید هم از رمان و هم از مفهومی به نام رمان انقلاب اسلامی. مفهومی که احتمالاً آوینی از اولین ابداع کنندگان آن بوده است. در همین راستا باید به مقاله ای از او در کتاب «رستاخیز جان» با عنوان «رمان انقلاب اسلامی» اشاره کنیم. آوینی در بخش عمده این مقاله از چیستی رمان، با استناد به گفتار میلان کوندرا در کتاب «هنر رمان» حرف می زند. سپس در اشاراتی کلی عقیده خود را نسبت به رمان انقلاب ابراز می کند. آوینی همچون کوندرا معتقد است که رمان نویس نه مورخ است و نه پیامبر بلکه کاوشگر هستی است. از این رو باید پیش از نوشتن، جهان پیرامون خود را بشناسد. در واقع حرف آوینی این است که نویسنده با شناخت کامل از آنچه در اطرافش می گذرد و احاطه و اشراف کامل بر موضوعی که می خواهد از آن بنویسد، می تواند نیمی از مسیر را به درستی طی کند.

آوینی در ادامه شرح این ویژگی از رمان به ضرورت وجود گونه ای از رمان اشاره می کند که بتوان آن را رمان انقلاب اسلامی نامید. رمانی که بتواند با زبانی رسا از انقلاب حرف بزند. در واقع او در بندهای پایانی این مقاله اهالی قلم را به رقم زدن گونه ای از رمان فارسی تحت عنوان رمان انقلاب اسلامی دعوت می کند. نکته جالب این که آوینی

اشارات آوینی در مقالات مختلفش به رمان های ایرانی و خارجی و تحلیل هایش از آثار ادبی، متناسب با تاریخ و جامعه مشغولیت او به ادبیات را به وضوح نشان می دهد. مشغولیتی که نه به خاطر خود ادبیات که به خاطر ذات متعهد ادبیات است. تعهدی که آوینی آن را قبول دارد و معتقد است که هنر خالی از تعهد، ناکارآمد و پوشالی است. او در مقاله «ادبیات آزاد یا متعهد» که در کتاب «رستاخیز جان» به چاپ رسیده است، به واکاوی کلماتی چون «آزادی» و «تعهد» می پردازد. آوینی در این مقاله به کرات از خطاب نوبل آلبر کامو یاد و پرسش هایی را پیرامون وظیفه هنرمند در قبال واژه های آزادی و تعهد مطرح می کند. اساسی ترین سخن او در این مقاله حفظ شأن کلمه است. حفظ شأن کلمه بدین معنا که کلمه ای مانند «آزادی» چگونه در آثار ادبی و در مشت نویسندگان به کار گرفته شود که در آخر از معنای اصیل خود تهی نشود یا به قول آلبر کامو به فحشا کشیده نشود. مرتضی آوینی برای نویسنده و به طور کلی تر هنرمند یک رسالت اجتماعی قائل است. او معتقد است آزادی هنرمند در درک تعهد و تکلیفی است که متناسب با زمانه اش بر برگرفته است. او در بحث تعهد، اثر را از صاحب اثر جدا نمی داند و معتقد است تا زمانی که نویسنده یا هنرمند در درون خود به تعهد پایبند نباشد، ولو این که اثرش پر از حرف های متعهدانه باشد، تصنعی و شعاری جلوه خواهد کرد. به بیان خود او: «اگر برای هنرمند قائل به یک رسالت اجتماعی هستیم و او را نسبت به آن ملتزم می دانیم، این التزام باید عین وجود شخصی و فردی او باشد، وگرنه اثری ارزشمند و جاودان خلق نخواهد شد.» رستاخیز جان، ص ۱۶.

آوینی در سه مقاله اول کتاب رستاخیز جان به طور ویژه از ادبیات و وظیفه ای که به دوش ادبیات است سخن می گوید. او به هیچ روی هنر برای هنر را نمی پذیرد و در بخش های زیادی از مقالاتش حول محور این امر سخن می گوید. به بیانی دیگر ادبیات برای آوینی از آن رو دارای اهمیت است که در خدمت بشریت و آلام بشری باشد. «آزادی قلم» نیز یکی از مقالاتی است که در کتاب رستاخیز جان به چاپ رسیده و می توان آن را در امتداد مقاله اول و پیرامون مبحث حفظ شأن کلمه مورد بررسی قرار داد. آوینی در این مقاله نیز با طرح

بدینوسیله

شرکت شاد نوش داروی برتر

نیاز به مسئول فنی

با عنوان معاونت با حقوق بالا

با مدرک دکترا داشته

لطفاً با شماره ۰۹۳۳۰۴۰۷۱۱۴

تماس حاصل فرمائید.

برگ سبز خودرو سواری سمند ایکس ۷ مدل ۱۳۹۱ به رنگ سفید روغنی شماره انتظامی ایران ۱۳-۱۱۷ ط ۹۶ شماره موتور 12491002775 شماره شاسی NAACN1CM1CF200030 به مالکیت نصرت اله کرچی مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.

کارت خودرو سواری سایپا SE131 مدل ۱۳۹۸ به رنگ سفید روغنی شماره انتظامی ایران ۶۷-۶۲ ط ۵۵۵ شماره موتور M13/6381284 شماره شاسی NAS411100K3571571 به مالکیت علی مطلب زاده مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.

سند سبز و برگ کمپانی موتور سیکلت پالس مدل ۱۳۹۴ رنگ آبی به شماره شهربانی ۸۳۲۱۸ ایران ۱۲۷ شماره موتور NEODJGBUD90416 و شماره شاسی N5P***180A9410096 به مالکیت سجاد میرزائی اعظم مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.

برگ سبز خودرو کوئیک هاچ بک مدل ۱۴۰۱ به رنگ سفید-مشکی شماره انتظامی ایران ۱۳-۲۹ م ۳۷۲ شماره موتور M159787839 شماره شاسی NAPX212AAN1149393 به مالکیت زهرادانی مفقود گردیده و فاقد اعتبار است.

آنلاین بخوانید، آنلاین دیده شوید

instagram.com/jamejam.news
https://t.me/jamejamDaily
https://rubika.ir/jamejamDaily
http://twitter.com/jamejamCPI

جدیدترین اخبار ایران و جهان در جام جم آنلاین ورزشی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حوادث

jamejamdaily.ir
jamejamonline.ir

